

ЛІТНЯ ШКОЛА

"Єврейська історія, спільне минуле і спадщина: культура, міста, середовища"

11 липня – 5 серпня 2016 р
Центр міської історії, Львів

ВОРКШОП

Lemberg/Lwów/לערבעלע/Львів: літературні та мистецькі стежки багатокультурного міста.

Воркшоп «**Lemberg/Lwów/לערבעלע/Львів: літературні та мистецькі стежки багатокультурного міста**» є частиною літньої школи «Єврейська історія, спільне минуле і спадщина: культура, міста, середовища» і має бути реалізованим в межах 11 липня – 5 серпня 2016 року.

Воркшоп був впроваджений в програму літніх шкіл з єврейської історії та спадщини Центрально-Східної Європи у 2015 році. Він надає практичного виміру знанням і навичкам, які студенти отримують на лекціях та семінарах, відкриває можливість практикування історії, роботи з різними форматами представлення єврейської теми поза академією і для широкої аудиторії в публічному просторі міста. Відтак програма літніх шкіл з єврейської історії 2015-2017 включає три тематичні воркшопи, що сфокусовані на вибраних форматах публічної історії для роботи з єврейською спадщиною та багатоетнічним минулим міст Центральної та Східної Європи: місця пам'яті, міські прогулянки, музеї.

ОКРЕСЛЕННЯ ТЕМИ І ФОРМАТУ

Літературний та мистецький Львів між двома світовими війнами.

Цього року воркшоп школи пропонує тему багатокультурного літературного та мистецького Львова у міжвоєнний період з фокусом на єврейських творчих середовищах і темах.

Lemberg/Lwów/לערבעלע/Львов/Львів – такими є назви міста, що історично опинилося на перехресті культур, мов і релігій. Впродовж століть українці, поляки, євреї, вірмени, німці та інші спільноти вибудовували власні способи співіснування, створюючи тим самим особливі культурні, соціальні та матеріальні зв'язки, що визначали життя міста. Це різноманіття найвиразніше спостерігається у міському просторі Львова. Саме тут можна побачити і відчути як різні громади докладалися до його творення і розвитку.

Львів першої половини ХХ століття - це один з найважливіших осередків польської культури і науки, водночас – один з найважливіших осередків української літератури і національної ідеї, а також важливий центр життя і модерної культури євреїв. Він є місцем конфліктів і співпраці, ворожості, байдужості, але також приязних стосунків поміж представниками тих спільнот. Що цікаво, в літературних текстах того часу можна виділити певні цілком дослівні *locis communis* (спільні місця), спільні для двох або всіх трьох громад точки, за які «зачіпається уява», які легко локалізувати в архітектоніці міста, хоча їхня інтерпретація може бути різною. Мистецькі середовища Львова зачасти діяли на подібних засадах, займаючись подібними темами, і пошук шляхів порозуміння, співпраці є тут так само сильний, як взаємна неприязнь чи взаємне ігнорування і нехтування.

Роки Другої світової війни стали рубіжними для багатоетнічного Львова. Він пережив дві окупації, Голокост, зміну політичних режимів і радикальну зміну населення. Ці трагічні і руйнівні події радикально змінили культурне обличчя міста, хоча історично міська структура і архітектура вціліла. Як віднайти сліди багатоманіття і багатоголосся в сучасних вулицях Львова? Як привернути минуле з

сучасний простір міста? Як повернути культурну спадщину, втрачену і затерну жажливими подіями ХХ століття? Цей воркшоп має стати спробою розказати про Львів, якого більше не існує через зв'язок людей, місць, розповідей, подій, документів, текстів та візуальних матеріалів. Завдяки формату міських прогулянок сучасний простір міста перетвориться на місце взаємодії між учасниками школи, минулим і локальною громадою.

Міська прогулянка

Протягом багатьох десятиліть історики і гіді працювали з форматом міської прогулянки як навчальним інструментом для туристичних груп, студентів та учнів. Історичні пішохідні тури (walking tour) чи міські прогулянки (city walk) використовують структуру міста і сенс місця як простір розгортання соціальної та культурної історії різних спільнот міста в часі і просторі. Географ Долорес Гайден описала ландшафти вулиць як простори, що показують, як політика місця ілюструє конкуруючу владу за місця, і змушує пам'ятати одні історії й місця та забувати інші. Тому, у міських прогулянках відвідувачі бачать нинішні прояви влади, але шукають приховані сліди минулого в непримітних деталях і закутках, у соціальних маніфестаціях структури міста (наприклад, архітектура, яка запрошує або відлякує), в поглядах різних жителів (діти, матері, службовці, торговці) тощо. Зрештою, вуличний ландшафт – це лише мить часу. Міська прогулянка запрошує відвідувачів зупинитися і задуматися над поколіннями, які колись тут жили, над тим, як відбулися зміни, і хто мав владу зробити місто таким, що його ми бачимо тепер, кого стирає з пам'яті й забуває теперішнє, і чому? І чи інші учасники історії вулиці – і ті, хто програв, і ті, хто переміг, а також службовці й робітники, власники чи орендарі, мешканці та аутсайдери – бачили б цю історію по-іншому?

Міські прогулянки вибудовують діалог не лише між минулим і сучасним, а між гідом/дослідником, аудиторією і локальною спільнотою. Вони є креативним інструментом для навчання студентів/учнів, а також для підняття складних тем минулого серед локальних спільнот. Через це міські прогулянки часто використовуються як один з форматів публічної історії, оскільки вони є каталізатором критичного мислення, яке провокує різні аудиторії аналізувати і роздумувати над невідомими їм просторами міста, з якими вони стикаються.

Попри те, що міські прогулянки мають свої труднощі, як-от скупчення людей, галас, шум, погодні умови, це неймовірний спосіб для групи дізнатися про мешканців і історію міста, споглядаючи будівлі, площі, вулиці, парки, де їм відкривається минуле.

Міські прогулянки, розроблені учасниками школи мають запропонувати мешканцям та гостям Львова нову зустріч з минулим міста, затертим в просторі вулиць, будинків, текстів, фотографій, і часу.

Мета воркшопу – отримання учасниками практичного досвіду роботи з одним із форматів публічної історії – міськими прогулянками, а також з конкретними темами та різними аудиторіями в міському просторі.

Завдання – залучити учасників школи до пошуку нових способів розповіді про задану тему в публічному просторі міста, відкрити цю тему через місто і місто через тему; навчити опрацьовувати великі масиви різноманітних матеріалів та обирати найнеобхідніше; навчити «читати» вулиці і структуру міста, відкривати історію місця, ідентифікувати конкуруючі значення місць, вибудовувати наратив прогулянки через поєднання минулого і сучасного, оповіді і простору, залучення локальних мешканців і різних аудиторій.

Учасники будуть працювати з різними типами джерел і матеріалів в просторі міста для вибудовування власного нарративу прогулянки. Місто розуміється широко – як реальний простір (вулиці, будинки, парки і т.п.), літературний простір (вірші, оповідання, повісті, репортажі), мистецький простір (живопис, скульптура, фотографія і т.п.), простір уявний та міфічний (мемуари, спогади, легенди), простір історії (адреси далеких подій, установ, місць, де мешкали вибрані особи, афіші), простір народів і культур (Львів український, Львів єврейський, Львів польський), простір, який створюємо суб'єктивно, за допомогою власного пізнання і інтерпретації, а разом з тим в домовленостях, дискусіях чи конфлікті з іншими, простір, який має вимір індивідуальний, особистий і водночас широко інтерпретований політичний і культурний виміри.

Учасникам школи буде запропоновано знайти спільні пункти між вище наведеними аспектами міста і на їх підставі підготувати міські прогулянки, характер яких буде окреслений самими учасниками.

ДЖЕРЕЛА ТА МАТЕРІАЛИ

Розробниками воркшопу підготовані матеріали, які стануть основою для вибору тем та підготовки міських прогулянок. Серед матеріалів: літературні тексти, мемуаристичні тексти, архівні матеріали, міжвоєнна преса, фотографії, фільми, твори мистецтва (картини, графіка, скульптура), інформаційні матеріали (реклами, оголошення тощо), історії людей, груп, простір міста як такий.

Більшість матеріалів є мовою оригіналу – польською або українською. Ці тексти є різного типу джерелами та літературними творами, які не перекладалися на англійську. Робота з матеріалами, написаними різними мовами націлена на командну роботу, де кожен з учасників групи докладається до опрацювання і відбору певного масиву інформації мовою, якою володіє. З іншого боку, мовна різноманітність джерел додає можливість учасникам більш ёмко і різнобічно представити багатокультурні контексти теми, над якою вони працюють.

Ці матеріали, які умовно можна назвати «архівом воркшопу», будуть надані учасникам в перший день школи. З цього масиву документів учасники обиратимуть ті матеріали, які потрібні для теми їхньої прогулянки. Учасники воркшопу самі вирішать, в який спосіб представлять певний аспект міста, підбираючи «ключ», який дозволить їм використати та об'єднати у власний нарратив документи «архіву воркшопу», і матеріали, а також застосувати знання, отримані на заняттях і семінарах.

Важливою частиною роботи над міською прогулянкою є власний пошук учасниками джерел (у архівах, бібліотеках Львова, зустрічі та інтерв'ю з місцевими мешканцями, дослідниками, львівськими гідами тощо, просторові розвідки), які будуть доповнювати та підсилювати тему, обрану для прогулянки.

ВИБІР ТЕМ

Міська прогулянка може відбуватися на одній вулиці (наприклад, вулиці описані львівськими письменниками – простір реальний і створений), на одному подвір'ї /біля будинку /кав'ярні (наприклад, простір дитинства / праці, місця, де збиралися і проводили час львівські літератори та митці), може теж бути продуманий як конкретний маршрут (слідами життя і діяльності окремої особистості чи групи митців та літераторів). Може це бути траса концептуальна, що буде презентувати / інтерпретувати певну проблему в міському просторі (включеність/виключеність, присутність / відсутність, затертість/надмірна репрезентація). Заохочуємо учасників до рефлексії над тим, як реальний простір міста формує певні ідеологічні концепції чи розуміння / інтерпретацію певних проблем.

Прикладами ширших тем для прогулянок можуть бути: авангард / модерне мистецтво; духовність/ сакрум; революції, війни / радикальні зміни / політичність; маніфестації гендеру: чоловічність/жіночність/іншість; місто / творчі середовища / творчі простори; традиція / модерність; присутність / включеність-виключеність/ пуста; дитинство/дорослість, тощо.

Приклади маршрутів: група «Артес», Цуштаєр і околиці, університет, довкола синагог, єврейська дільниця, дільниця Підзамче, львівські кав'ярні, вулиця однієї оповіді/особи, центр міста і його «довга» пам'ять, спільні публічні простори тощо.

Презентації:

Під час роботи над міськими прогулянками учасників будуть заохочуватися до застосування різних способів впливу на уяву слухачів: поєднуючи, наприклад, певні адреси, будинки, місця з презентацією текстів, образів, спогадів, розповідей, фотографій, аудіо-матеріалу (пісні, фільми, записи усної історії). Можна теж приготувати певні сценки, дії типу хепенінгу, залучити місцевих мешканців.

ПРОГРАМА ВОРКШОПУ

1. Впровадження до воркшопу

Лектори школи/розробники воркшопу будуть мати декілька занять, під час яких вони впровадять учасників школи в тему воркшопу і вужче в тему, яку кожен з них розробив (творчі середовища і простір міжвоєнного Львова: єврейський, польський, український). Кожен з розробників воркшопу буде мати по два заняття в просторі міста, де на конкретних прикладах розкаже, які теми можуть бути вибрані, як працювати з джерелами, та як поєднувати матеріали, простір, місце, як вибудовувати наратив прогулянок.

2. Поділ учасників на групи

На початку другого тижня школи учасники будуть поділені на три групи, самостійно обираючи собі команду, з якою буде комфортно і продуктивно працювати. Єдина вимога – група має бути міжнародна, не менше ніж по одному представнику з України, Польщі, Росії та Білорусі. Впродовж першого тижня всі учасники школи будуть роздумувати, обговорювати і пропонувати теми міських прогулянок. На початок другого тижня має сформуватися три теми прогулянок, навколо яких сформується три групи. Кожна група буде мати тренера/ку, які будуть допомагати учасникам у роботі над обраною темою і з логістичними приготуваннями прогулянок.

3. Робота над концепцією та розробка прогулянки

Після закінчення занять з розробниками воркшопу, учасники будуть мати декілька днів на розробку вступної концепції міських прогулянок, яку мають представити на загальне обговорення своїм колегам по школі, лекторам та розробникам воркшопу (в кінці другого тижня школи). До розробки концепції прогулянки мають бути залучені всі учасники групи. Після обговорення концепцій прогулянок, учасники будуть мати тиждень для розробки пілотних турів. Ми заохочуємо учасників розробити додаткові матеріали про прогулянки, які будуть використані як промо-тексти та матеріали для освітніх цілей: прес-релізи, друковані та інтернет-карти прогулянок, тексти про прогулянки, постери, плакати, сторінки проектів у ФБ, тощо. Заплановано, що учасники будуть проводити прогулянки англійською, українською, польською, російською та білоруською мовами.

4. Пілотні прогулянки

В кінці третього тижня школи учасники проведуть пілотні тури для своїх колег по школі, лекторів і запрошених експертів, а також спільно обговорять їх з метою доопрацювання остаточних варіантів.

5. Презентація проектів – Міські прогулянки для мешканців та гостей міста

В останній день школи учасники представлять свої проекти широкій публіці. Тривалість прогулянки – 1 година. Кожна група представить прогулянку мовами учасників школи: українською, російською, польською та білоруською.

Розробники воркшопу:

Розробка концепту:

Др. Йоанна Лісек (Вроцлавський університет)

Др. Ірина Мацевко (Центр міської історії)

Розробка тем та практичні заняття:

Андрій Бояров (незалежний художник, куратор, дослідник, Львів)

Др. Данило Ільницький (Інститут українознавства ім. Крип'якевича НАН України, Львів)

Проф. Катажина Котинська (Інститут славістики Польської академії наук, Краків)

Др. Йоанна Лісек (Вроцлавський університет)

Др. Віктор Мартинюк (Інститут українознавства ім. Крип'якевича НАН України, Львів)

Др. Войцех Творек (Вроцлавський університет)

Др Кароліна Шиманяк (Вроцлавський університет / Єврейський історичний інститут, Варшава)

Керівники груп:

Олена Андронатій (едукатор, викладач з неформальної освіти)

Анна Чеботарьова (Центр міської історії)

Олексій Чеботарьов (Центр міської історії)

Експерт:

Проф. Тімоті Уайт (Міський університет Нью Джерсі, США)

Координатор:

Ірина Мацевко

i.matsevko@lvivcenter.org

Асистент:

Олена Андронатій

summerschool@lvivcenter.org